

Stručni rad

OSOBITA PREZIMENA U BRODSKO- POSAVSKOJ ŽUPANIJI

mr. sc. Vesna Nosić, prof. savjetnica u mirovini
Petra Krešimira IV. 43
(Gimnazija „Matija Mesić“)
HR – 35 000 Slavonski Brod

Sažetak

Stručni članak donosi izbor, popis osobitih prezimena u Brodsko-posavskoj županiji na početku 21. stoljeća te izvore, podrijetlo popisanih prezimena. Nekada davno Hrvati su imali samo osobna imena. Da bi se u manjoj zajednici mogli razlikovati ljudi istog imena, dobivali su nadimke. Prezimena su se pojavila posljednja, krajem 12. i početkom 13. stoljeća, a obvezatna su postala tek u 16. stoljeću odlukom Tridentskog sabora (1545. – 1563.). Hrvatska prezimena potječu iz različitih izvora. Petar Šimunović i Franjo Maletić 2008. godine objavili su troknjižje *Hrvatski prezimenik: Pučantvo Republike Hrvatske na početku 21. stoljeća*. *Prezimenik* sadrži 114643 prezimena i „6654 hrvatskih (obitavanih) naselja s popisima prezimena u njima“[2]. Proučavanje ovog prezimenskog bogatstva donijelo je izbor 220 posebnih, osobitih prezimena u Brodsko-posavskoj županiji.

Ključne riječi: leksikologija, onomastika, antroponomastika, prezimena

1. UVOD

Proučiti, izabrati i napisati popis osobitih prezimena u Brodsko-posavskoj županiji, a zatim odrediti izvore popisanih prezimena – tema je ovog stručnog rada.

Rad je oblikovan u tri dijela.

Prvi dio, **Teorijski okvir**, sažeto objašnjava osnovne termine: leksik, leksikologija, onomastika, antroponomastika i toponomastika.

Drugi dio, **Izvori prezimena u Brodsko-posavskoj županiji**, opisuje različite izvore, načine postanka većine prezimena.

Treći dio, **Osobita prezimena u Brodsko-posavskoj županiji (izbor)**, donosi popis 220 osobitih, posebnih i zanimljivih prezimena u Brodsko-posavskoj županiji u 21. stoljeću.

2. TEORIJSKI OKVIR

Leksik ili rječnik je „ukupnost riječi jednog jezika“ [1]. **Leksikologija** je „jezikoslovna grana koja proučava riječi“, dakle, leksik i „sustavne odnose u leksiku“ [1]. **Onomastika** ili imenoslovlje je posebna znanstvena disciplina koja proučava „osnovne zakonitosti postanka, razvoja i funkcioniranja imena“ [1]. Dijeli se na dvije grane: antroponomastiku i toponomastiku. **Antroponomastika** proučava osobna imena, nadimke i prezimena dok **toponomastika** proučava imena naseljenih mjesta, brda i voda.

3. IZVORI PREZIMENA U BRODSKO-POSAVSKOJ ŽUPANIJI

Petar Šimunović i Franjo Maletić 2008. godine objavili su troknjižje *Hrvatski prezimenik: Pučanstvo Republike Hrvatske na početku 21. stoljeća*. Ovo jedinstveno troknjižje nastalo je na temelju podataka popisa stanovništva iz 2001. godine u Republici Hrvatskoj. Donosi „sva prezimena Hrvatske abecednim redom s brojem nositelja i brojem obitelji u pojedinom naselju i sva naselja Hrvatske sa svim prezimenima u dotičnom naselju“ [3]. Sadrži 144643 prezimena; otkriva da je prezimensko bogatstvo Hrvata veoma bogato. Proučavanje ovog onomastičkog bogatstva donijelo je izbor 220 posebnih, naročitih prezimena. Izabrana prezimena potječu iz sljedećih izvora:

1. **naziva rijeka:** Cetina, Morača
2. **naziva biljaka:** Biber, Blitva, Gljivica, Grašić, Jablan, Javor, Kava, Kukolj, Pamuk, Smreka, Šaš, Šljiva
3. **naziva životinja:** Buha, Bumbar, Čvorak, Ćuk, Gavran, Golub, Gusak, Jelen, Kit, Kokot, Kos, Kuna, Kunić, Labud, Lisac, Lisica, Mačak, Medved, Mravak, Muha, Murina, Pačić, Papiga, Patak, Paun, Pelikan, Pjevac, Račić, Šljuka, Vrabac, Vuk, Vučić, Zeba, Zec, Žuna
4. **osobnih imena:** Alija, Boris, Fran, Jerko, Kolumbo, Milan, Miroslav, Mladen, Željko
5. **biblijskih imena:** Jona, Kain, Marija, Marko, Matej, Petar, Samson
6. **svetačkih imena:** Katarina, Vid, Vinko
7. **sakralnih pojmova:** Golgota, Korizma, Križ, Križić, Pop
8. **imena naroda, pokrajina, zemalja i gradova:** Bar, Baška, Beč, Bosanac, Budim, Čeh, Čerkez, Drvar, Galicija, Jordan, Ličanin, Madžar, Pariz, Poljak, Požega, Senj, Tuzla
9. **naziva dijelova ljudskog i životinjskog tijela:** Bubnjić, Butina, Laktić, Nožina, Palac, Papak, Repić, Trtica, Zub, Žalac
10. **naziva dijelova odjeće:** Šamija, Šubara
11. **naziva alatki:** Budak, Sito
12. **naziva jela:** Cicvara, Kolač, Krušac, Putrić, Smok

13. **naziva zanimanja:** Brico, Kolar, Kuhar, Licitar, Mlinar, Moler, Opančar, Pisar, Pudar, Remenar, Skeledžija, Stolar, Šumar, Vodeničar
14. **naziva ugostiteljskih objekata i pića:** Bar, Bevanda, Krčma, Liker
15. **naziva stambenih objekata i pokućstva:** Karaula, Kuća, Prag, Stolić, Štok, Šupica
16. **staleških naziva:** Aga, Ban, Barun, Beg, Car, Kmet, Knez, Kralj, Vitez
17. **naziva članova obitelji:** Dite, Majka
18. **naziva vjetrova:** Bura, Sjeverac
19. **nadimaka:** Grabež, Mali, Mulac, Nužda, Pecikoza, Pecirep, Peh, Požar, Prdić, Prtljaga, Sapun, Srećković, Torbica, Zlojutro, Žeravica
20. **neuobičajenih, posebnih izvora:** Ček, Duh, Livada, Maglica, Mrak, Mraz, Rudnik, Straga, Sudar, Šipka, Zaklan itd.

4. OSOBITA PREZIMENA U BRODSKO-POSAVSKOJ ŽUPANIJI (IZBOR)

A: Aga, Alija

B: Bal, Ban, Banda, Bar, Barun, Baška, Beč, Beg, Bevanda, Biber, Blitva, Boris, Bosanac, Brčić, Brico, Bubanj, Bubnjić, Budim, Buha, Bumbar, Bunt, Bura, Butina

C: Car, Cetina, Cica, Cicvara, Crnac

Č: Čeh, Ček, Čerkez, Čvorak, Čvorić

Ć: Ćuk

D: Dekan, Dite, Dobrota, Drvar, Duh

F: Fontana, Fran

G: Galicija, Gavran, Gazda, Glumac, Gljivica, Golgota, Golub, Grabež, Grašić, Gusak

H: Hajduk

I: Ilovača, Iskra

J: Jablan, Javor, Jelen, Jerko, Jona, Jordan, Jug

K: Kain, Karaula, Katarina, Katolik, Kava, Kavedžija, Kiseli, Kit, Klasić, Kmet, Knez, Kokot, Kolač, Kolar, Kolumbo, Korizma, Kos, Kralj, Krčma, Križ, Križić, Krušac, Kuća, Kuhar, Kukolj, Kuna, Kunić

L: Labud, Laktić, Leš, Let, Licitar, Ličanin, Liker, Lisac, Lisica, Livada

M: Macan, Mačak, Maglica, Majka, Madžar, Mali, Marija, Marin, Marinac, Marko, Matej, Medved, Milan, Miroslav, Mladen, Mlinac, Mlinar, Moler, Morača, Mrak, Mravak, Mraz, Mudri, Muha, Muka, Mulac, Murina

N: Nedaća, Nožina, Nužda

O: Opančar

P: Pačić, Palac, Pamuk, Papak, Papiga, Pariz, Parnica, Pastuh, Patak, Paun, Pecikoza, Pecirep, Peh, Pelikan, Petar, Pisar, Pjevac, Počinak, Poljak, Pop, Požar, Požega, Prag, Prdić, Prtljaga, Pudar, Putnik, Putrić

R: Račić, Remenar, Repić, Rudnik

S: Samac, Samson, Sapun, Senj, Sito, Sjeverac, Skeledžija, Skok, Smok, Smreka, Srećković, Stanar, Stolar, Stolić, Straga, Subota, Sudar, Sušilo

Š: Šamija, Šaš, Šipka, Šljiva, Šljuka, Šokac, Štok, Štos, Šubara, Šumar, Šupica

T: Ten, Tihi, Torbica, Trtica, Tuzla

V: Veseli, Vid, Vinko, Vitez, Vodeničar, Vrabac, Vuk, Vučić

Z: Zaklan, Zeba, Zec, Zeleni, Zlojutro, Zrno, Zub

Ž: Žalac, Željko, Žeravica, Žulj, Župan, Žuna.

5.ZAKLJUČAK

Osobna imena nastariji su sloj hrvatske antroponomastike. Hrvati su nekada davno imali samo osobna imena. Da bi se u manjoj zajednici razlikovali ljudi istog imena, davani su im nadimci. Nadimci stoga pripadaju srednjem sloju. Prezimena su najmlađi sloj hrvatske antroponomastike. Pojavila su se na kraju 12. i početkom 13. stoljeća, a obvezatna i nasljedna su postala tek u 16. stoljeću odlukom Tridentskog sabora. Potječu iz različitih izvora. Najčešći izvori hrvatskih prezimena su osobna imena, zatim imena naroda, pokrajina, zemalja i gradova, potom zanimanja te nadimci, a u Brodsko-posavskoj županiji, osim ovih izvora, i nazivi životinja. Prezimena su iznimno važna u svakom narodu pa tako i u hrvatskom. Ona su „adrese ljudi“ [2], „selilački spomenici“ [2], ujedno i „spomenici naše opstojnosti“ [2]. Prezimena su naša povijest i „naša memorija“ [2].

6.LITERATURA

1. Hudeček, L., Mihaljević, M., Pilić, J. (2001.). *Hrvatski jezik IV*. Zagreb: Profil.
2. Maletić, F., Šimunović, P. (2008.). *Hrvatski prezimenik*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
3. Šimunović, P. (2009.). *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.